

Taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet Suomessa

Kansalaisjärjestöjen varjoraportti YK:lle

SISÄLLYS

Johdanto	4
Perustietoa järjestöjen yhteisestä varjoraportista YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitealle	6
Kysymys 2: Yritysten ihmisoikeusvastuu	8
Kysymys 3: Saamelaisten maa-oikeuksien turvaaminen	9
Kysymys 4: Työelämän tasa-arvon edistäminen	10
Kysymys 5: Sosiaaliturva ja riittävä toimeentulo	12
Kysymys 6: Riittävät mielenterveyspalvelut	14
Kysymys 7: Tietoisuus TSS-oikeuksista	17
Kysymys 8: Kansallisen ihmisoikeusinstituution resurssit	18
Kysymys 9: Ilmastonmuutoksen torjuminen	18
Kysymys 10: Taloudellisen epätasa-arvon vähentäminen	20
Kysymys 11: Kehitysyhteistyön taso	21
Kysymys 12: Syrjinnän uhrien oikeussuojan parantaminen	22
Kysymys 13: Romanien aseman parantaminen ja syrjinnän torjuminen	23
Kysymys 14: Maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen ja perheenyhdistäminen	24

Kysymys 15:	
Sukupuolten tasa-arvon edistäminen.....	25
Kysymys 16:	
Perhevastuiden tasa-arvoinen jakautuminen.....	27
Kysymys 17:	
Työttömyyden vähentäminen	27
Kysymys 18:	
Vammaisten henkilöiden työllistymisen edistäminen.....	28
Kysymys 19:	
Ulkomaisten työntekijöiden oikeudet.....	30
Kysymys 20:	
Väkivallan ja häirinnän ehkäisy työelämässä	31
Kysymys 21:	
Lastensuojelupalveluiden laatu ja resurssit	32
Kysymys 22:	
Sosiaaliturva ja riittävä toimeentulo.....	33
Kysymys 23:	
Asunnottomuuden vähentäminen	34
Kysymys 24:	
Iäkkäiden ihmisten palveluiden laatu ja yhdenvertaisuus	35
Kysymys 25:	
Yhdenvertaiset sosiaali- ja terveystalvelut.....	36
Kysymys 26:	
Vammaisten naisten ja tyttöjen seksuaalioikeuksien turvaaminen	38
Kysymys 27:	
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus opetuksessa	40
Kysymys 28:	
Saamenkielisen opetuksen laatu ja saatavuus.....	41
Kysymys 29:	
Saamelaiden itsemääräämisoikeus ja perinteiset elinkeinot.....	42

JOHDANTO

Tämä on 24 järjestön yhteinen raportti YK:n TSS-komitealle YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (TSS-sopimus) täytäntöönpanosta Suomessa. Järjestöt keskittyvät raportissaan TSS-sopimusta koskeviin ihmisoikeusloukkauksiin ja sopimuksen toimeenpanon puutteisiin. Raportin kokoamisesta on vastannut Ihmisoikeusliitto. Raporttiin ovat kontribuoineet ja siinä ovat mukana seuraavat järjestöt:

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo

Ihmisoikeusliitto

Kehitysvammaliitto

Kriminaalihuollon tukisäätiö

Kynnys, Samat-toiminta

Lastensuojelun Keskusliitto

Lääkärin sosiaalinen vastuu

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

MIELI Suomen Mielenterveys

Muistiliitto

Naisasialiitto Unioni

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS

Pakolaisneuvonta

Pelastakaa lapset

Sámisoster

Seta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys

Suomen romaniyhdistys

Suomen sosiaalioikeudellinen seura

Unicef

Vailla vakinaista asuntoa

Vammaisfoorumi

Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö

Väestöliitto

COVID-19-tartuntatautipandemia on vaikuttanut taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen maaliskuusta 2020 alkaen, jolloin myös Suomessa on vallinnut pandemiasta johtuva poikkeustila. Järjestöt kirjoittivat tätä raporttia vuoden 2020 alkupuolella, joten monilta osin tässä raportissa siteeratut tutkimukset ovat ajalta ennen pandemiaa. Siltä osin kuin se on ollut mahdollista, raportti sisältää arvioita COVID-19-pandemian välittömistä vaikutuksista kulloinkin käsiteltävään ihmisoikeuteen. Pandemian

laajoja vaikutuksia TSS-oikeuksien toteutumiseen on vielä vaikea ennustaa. Jo nyt voidaan nähdä, että kriisitilanne osuu jo ennestään haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin, kuten pitkittyneestä köyhyydestä kärsiviin ja syrjinnälle alttiisiin ryhmiin. Hallituksen tulee arvioida poikkeustilanteen vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin, mukaan lukien lapsi- ja sukupuolivai-
kutukset.

Järjestöt korostavat, että hallituksen tulee tehdä huolellisempaa ja johdonmukaisempaa perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia kaikessa lainvalmistelussa ja päätöksenteossa, myös talousarvion valmistelussa. Erityisen tärkeässä roolissa talousarvio on taloudellisten, sosiaalisen ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumisessa. Arviointia varten tarvitaan monipuolista tietoa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Valtion on taattava resurssit tätä tiedon tuotantoa sekä indikaattoreiden kehittämistä varten. Lisäksi tarvitaan järjestelmällistä perus- ja ihmisoikeuskoulutusta viranhaltijoille ja päättäjille kaikilla hallinnon tasoilla.

PERUSTIETOA JÄRJESTÖJEN YHTEISESTÄ VARJORAPORTISTA YK:N TALOUDELLISTEN, SOSIAALISTEN JA SIVISTYKSELLISTEN OIKEUKSIEN KOMITEALLE

1. Mitä ovat TSS-oikeudet?

Taloudellisilla, sosiaalisilla ja sivistyksellisillä oikeuksilla (TSS-oikeudet) tarkoitetaan ihmisarvoisen elämän edellyttämiä perustavanlaatuisia ihmisoikeuksia. TSS-oikeuksiin lukeutuvat muun muassa oikeus sosiaaliturvaan, terveydenhuoltoon ja opetukseen sekä työoikeudet. YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien yleissopimus turvaa näitä oikeuksia. Jokainen TSS-sopimukseen liittynyt valtio sitoutuu tekemään aktiivisia toimenpiteitä sopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi. Sopimuksen toteutumista valvoo YK:n alainen TSS-oikeuksien komitea.

2. Mikä varjoraportti?

Valtiot raportoivat TSS-komitealle määräajoin TSS-oikeuksien toteutumisesta. Suomen valtion tuorein raportti komitealle on huhtikuulta 2020. YK ottaa vastaan valtion raportin lisäksi kansalaisjärjestöjen raportteja. Tämä 24 järjestön raportti on kaikkien aikojen ensimmäinen YK:n TSS-sopimukseen liittyvä yhteisraportti Suomesta. Tämä kansalaisjärjestöjen 22.9.2020 julkaisema varjoraportti välittää komitealle kansalaisjärjestöjen keräämiä tietoja siitä, mitkä TSS-oikeudet eivät Suomessa toteudu. Varjoraportissa kansalaisjärjestöt peräänkuuluttavat valtion vastuuta toteuttaa sille asetetut ihmisoikeusvelvoitteet. YK:n komitea huomioi sekä valtion että kansalaisjärjestöjen välittämät tiedot laatiessaan suosituksia Suomelle.

3. Miten TSS-oikeuksia valvotaan YK:ssa?

Komitea käsittelee kunkin valtion ihmisoikeustilannetta viiden vuoden välein järjestettävässä istunnossa. Valtion edustajien lisäksi kansalaisjärjestöt ja kansallinen ihmisoikeusinstituutti voivat osallistua tapaamisiin. Istunnossa käsitellään valtion raportti ja mahdolliset kansalaisyhteiskunnan toimittamat varjoraportit. Istunnon jälkeen komitea laatii valtioille suosituksia siitä, miten sen tulisi suojella, turvata sekä edistää paremmin kyseisiä ihmisoikeuksia. Seuraavalla raportointikierroksella valtion on kerrottava komitealle, mitä se on tehnyt komitean esiin tuomien epäkohtien ja puutteiden korjaamiseksi.

4. Mitä suosituksia Suomi on saanut YK:lta?

Suomi on saanut YK:n TSS-oikeuksien komitealta toistuvasti suosituksia lukiisiin taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen puutteisiin liittyen. Komitea on myös huomauttanut siitä, että suosituksia on jouduttu toistamaan. Komitea on nostanut esiin muun muassa sen, että sosiaaliturvan taso ei riitä kattamaan arjen välttämättömiä kuluja. Lisäksi se on kehottanut Suomea vahvistamaan syrjinnänvastaista lainsäädäntöä ja parantamaan sukupuolten tasa-arvoa työelämässä. Komitea on myös kehottanut Suomea turvaamaan terveydenhuollon resurssit sekä varmistamaan, että kaikilla on yhdenvertainen pääsy terveystalouteen. Saamelaisien oikeuksien toteutumista koskeviin puutteisiin, erityisesti tarpeeseen ratifioida pikaisesti ILO:n alkuperäiskansasopimus nro 169, on viitattu komitean suosituksissa joka kerta vuodesta 2000 lähtien. Järjestöjen varjoraportti osoittaa, että toistuvista suosituksista huolimatta monet näistä oikeuksista eivät edelleenkaan täysin toteudu.

5. Miksi varjoraportin sisältö koostuu juuri näistä kysymyksistä?

Järjestöjen varjoraportti noudattaa rakenteeltaan Suomen valtion YK:lle jättämää raporttia ja vastaa niihin kysymyksiin, jotka TSS-komitea on Suomelle osoittanut. Jäsenvaltioilta kysytään tietyistä, juuri kyseisen valtion tilanteeseen liittyvistä aiheista. Suomi on saanut raportissaan vastattavaksi kysymykset, joiden komitea katsoo olevan erityisen olennaisia juuri Suomen kannalta.

KYSYMYS 2: YRITYSTEN IHMISOIKEUSVASTUU

Komitea pyytää toimittamaan tiedot toimista, joihin on ryhdytty selkeiden yrityksiä koskevien sääntelypuitteiden luomiseksi sekä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty sen varmistamiseksi, että sopimusvaltion sisällä tai ulkomailla toimivat yritykset ovat riittävän huolellisia ihmisoikeuskysymyksissä ja että niiden toiminnasta taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin oikeuksiin kohdistuvat kielteiset vaikutukset estetään. Ilmoittakaa myös, missä laajuudessa sopimusvaltion oikeuskeinoja on suomalaisten yhtiöiden ulkomailla tekemien rikkomusten uhrien käytettävissä ja antakaa tästä yksilöityjä esimerkkejä.

Hallitus sitoutui 2019 hyväksytyssä hallitusohjelmassa yritys vastuun sitovan sääntelyn kehittämiseen sekä asetti tavoitteeksi yritys vastuulain säätämisen. Lain säätäminen olisi merkittävä askel suomalaisyritysten ihmisoikeus vastuun vahvistamisessa.

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Yritys vastuulaki on säädettävä ja saatettava voimaan.
- Tarvitaan kansainvälisesti vertailukelpoista tietoa siitä, miten suomalaiset yritykset toteuttavat ihmisoikeus vastuullisuuttaan.

KYSYMYS 3:

SAAMELAISTEN MAAOIKEUKSIEN TURVAAMINEN

Antakaa tietoja toimenpiteistä, joita on otettu käyttöön turvaamaan saamelaisen alkuperäiskansan oikeuksien riittävää suojelua, jotta he voivat omistaa ja käyttää maitaan, alueitaan ja luonnonvarojaan sekä vapaasti määrätä niistä. Antakaa lisäksi tietoja niistä olosuhteista, joissa toteutetaan saamelaisen alkuperäiskansan vapaan, ennalta saadun ja tietoon perustuvan suostumuksen saamisen nojalla käytävät kuulemisprosessit, jotka liittyvät heihin mahdollisesti vaikuttaviin päätöksentekoprosesseihin kuten kehityshankkeiden lupien myöntämiseen. Selostakaa myös, miten sosiaalisten, ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnit suoritetaan ennen näiden lupien myöntämistä. Antakaa tietoja erityistoimenpiteistä, joihin on ryhdytty saamelaisen alkuperäiskansan taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin oikeuksiin kohdistuvien kielteisten ilmastonmuutosvaikutusten lieventämiseksi.

ILO169-sopimuksen ratifiointi ei ole toistaiseksi edennyt hallitusohjelman kirjauksesta huolimatta. Asiasta on jo aiemmin laadittu selvityksiä, joten huolena on, ettei uusikaan selvitys edistä ratifioinnin toteutumista.

Koskien Tenojoen kalastusta Suomen hallitus on todennut, että mahdollisuus suostumuksen ilmaisemiseen tulee nähdä menettelynä, eikä sitä tule tulkita veto-oikeudeksi.¹ Saamelaiset voivat siten olla antamatta suostumustaan, mutta sillä ei ole suoranaisia oikeudellisia seuraamuksia.

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- ILO 169 -yleissopimus tulee ratifioida viipymättä.
- Viranomaisten ja saamelaisten välistä neuvottelumenettelyä ja siihen liittyvää ennakkosuostumusperiaatetta (FPIC) tulisi soveltaa tavalla, joka perustuu osapuolten tasavertaiseen asemaan, molemminpuoliseen kunnioitukseen ja luottamukseen.

¹ Hallituksen esitys 239/2016. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_239+2016.aspx

- Viranomaisten tietoisuutta ja ymmärrystä ennakkosuostumusperiaatteesta ja sen soveltamisesta on lisättävä muun muassa koulutuksen avulla.

KYSYMYS 4: TYÖELÄMÄN TASA-ARVON EDISTÄMINEN

Antakaa tietoja samapalkkaisuusohjelman 2016–2019 toimeenpanon tuloksista ja siitä, miten tämä ohjelma tai muut toimenpiteet ovat myötävaikuttaneet 'sama palkka samanarvoisesta työstä' -periaatteen tosiasialliseen noudattamiseen. Selostakaa myös, millä tavoin sopimusvaltio vastaa haasteeseen pienentää miesten ja naisten välistä epätasa-arvoa työmarkkinoilla, etenkin merkittävää ammatillista sukupuolijakoa ja sukupuolten välistä palkkaeroa sekä lisätä naisten kokopäiväiseen työhön osallistumista. Antakaa tietoja toimenpiteistä, joihin on ryhdytty naisten raskauteen, synnytykseen tai äitiyslomaan perustuvan, työmarkkinoilla tapahtuvan syrjinnän ehkäisemiseksi ja ilmoittakaa niiden tapausten lukumäärä, jotka on tutkittu ja joista on annettu rangaistus.

Naisten ja miesten välinen palkkaero kaventuu Suomessa hitaasti. Vuodesta 2006 lähtien ero on kaventunut noin 4 %. Naisten ansiot ovat keskimäärin 16 % miesten ansioita pienemmät. Vuonna 2018 naisten ansiot olivat koko työmarkkinoilla keskimäärin 84 % miesten ansioista.² Tasa-arvovaltuutetulle tulevilla yhteydenotoissa yleisin aihe on raskaussyrjintä.³

Sukupuolen mukainen eriytyminen eri ammattiryhmissä on lisääntynyt vuodesta 2011. Ammateissa, joissa naisten ja miesten osuus on tasainen (40–60 %/sukupuoli), työskentelee aiempaa vähemmän henkilöitä. Heidän määränsä on vähentynyt 5 % vuosien 2011–2016 välillä. Vuonna 2016 tasa-ammateissa oli vain 9,3 % kaikista palkansaajista.⁴

Nykyisen hallituksen käynnistämä perhevapaaudistus tukisi toteutuessaan tasavertaista vanhemmuutta ja miesten perhevapaiden käyttöä. Vanhem-

2 HL: Sukupuolten palkkaero. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/tyo-ja-toimeentulo/sukupuolten-palkkaero>

3 Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018. https://www.tasa-arvo.fi/documents/10181/34936/Kertomus_eduskunta_web.pdf/41d7df4f-8d2a-437c-8b33-3e08329d014a

4 Tilastokeskus: Työssäkäyntitilasto 2016. https://www.stat.fi/til/tyokay/2016/04/tyokay_2016_04_2018-11-02_kat_002_fi.html

painpäivärahojen korvaustaso on Suomessa rahamääräisesti Pohjoismaiden alhaisin.⁵ Päivärahan taso vaikuttaa muun muassa miesten perhevapaiden käytön yleisyyteen. Suomessa isät käyttävät tällä hetkellä vain noin 10 % vanhempainpäivärahopäivistä.⁶ Myös palkaton hoiva jakaantuu epätasaisesti sukupuolten välillä. Työn ja palkattoman hoivatyön yhteensovittaminen on erityisen vaikeaa yhden vanhemman perheissä.⁷ Noin 80% kaikista yhden vanhemman perheiksi tilastoiduista perheistä koostuu äidistä ja lapsesta tai lapsista.⁸

Sopimusomaishoitajista 70% on naisia. Omaishoitajuudella on vaikutuksia eläkekertymään ja se muodostaa riskin pienituloisuudelle. Yhteensä arviolta 350 000 henkilöä auttaa säännöllisesti omaistaan⁹, ja on todennäköistä, että myös näissä tilanteissa enemmistö auttajista on naisia.

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Palkkatasa-arvon saavuttamiseksi tarvitaan palkkatietojen saatavuutta koskeva lainsäädäntöuudistus. Raskaussyrjintään liittyvää kieltoa on täsmennettävä lainsäädännössä.
- Hallituksen samapalkkaisuusohjelman työryhmä tulee saattaa yhteen tai perustaa uudestaan. Työryhmätyöhön on otettava tutkijoita kiinteästi mukaan.
- Toiselle vanhemmalle korvamerkittyä ansiosidonnaista vanhempainvapaata on pidennettävä.
- Kotona lasta hoitavan vanhemman kytköstä työmarkkinoihin tulee tukea tarjoamalla koulutusta perhevapailla olleille, vaille työpaikkaa oleville tai vaille työmarkkinoilla tarvittavaa koulutusta oleville vanhemmille.
- On varmistettava, että yksinhuoltajat ja monimuotoiset perheet tulevat yhdenvertaisesti huomioiduiksi perhevapaaudistuksessa.

5 Kolme myyttiä perhevapaista: Pohjoismaiden vanhempainvapaat vertailussa. Agenda, 2017. <https://www.agenda.fi/fi/Raportti/kolme-myyttia-perhevapaista/>

6 Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2018. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/235512/Kelan_lapsiperhe-etuustilasto_2017.pdf?sequence=6&isAllowed=y

7 THL: Koronaviruspandemian vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon, 2020. <https://blogi.thl.fi/koronaviruspandemian-vaikutukset-sukupuolten-tasa-arvoon/>

8 Tilastokeskus, Perheet 2018. https://www.stat.fi/til/perh/2018/perh_2018_2019-05-22_tie_001_fi.html

9 Sosiaali- ja terveysministeriö: Kansallinen omaishoidon kehittämissuunnitelma. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70270/URN_ISBN_978-952-00-3483-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Omaishoidon palkkiotasoa tulee korottaa ja omaishoidon tueksi annettavia palveluja lisätä.

KYSYMYS 5: SOSIAALITURVA JA RIITTÄVÄ TOIMEENTULO

Antakaa tietoja menetelmistä ja kriteereistä, joita on käytössä sen varmistamiseksi, että sosiaalietujen taso mahdollistaa niiden saajille ja heidän perheilleen riittävän elintason. Ilmoittakaa myös, miten sopimusvaltio varmistaa sen, etteivät sosiaaliturvaetuksiin tehdyt leikkaukset vaikuta epäsuhtaisella tavalla heikommassa tai väliinputoajan asemassa oleviin henkilöihin ja ryhmiin.

Vuoden 2019 perusturvan riittävyyden arviointiraportin mukaan perusturva ei monilla ihmisryhmillä riitä kattamaan kohtuullista minimikulutusta.¹⁰ Edellisellä hallituskaudella perusturvan tasoa heikennettiin erityisesti indeksileikkauksilla ja -jäädätyksillä. Tehdyt leikkaukset osuivat etenkin työttömiin, lapsiperheisiin ja opiskelijoihin.¹¹ Kyseessä on laajempi ongelma: yksittäisten lakiesitysten ja muiden toimien yhteisvaikutuksia ei tarkastella Suomessa riittävästi. Pieniksi arvioituilla muutoksilla voi kumuloituessaan olla merkittäviä vaikutuksia pienituloisten ihmisten toimeentuloon.

Samaan aikaan kun perusturvaetuksia heikennettiin viime hallituskaudella, kokonaan perusturvan varassa elävien ihmisten määrä on kasvanut vuodesta 2010 noin 50 000:lla.¹² Vuonna 2018 heitä oli noin 243 000 henkeä, eli 4,5 % suomalaisista.

Työttömyysturvan tasoa heikensi indeksileikkausten lisäksi aktiivimalli, jonka perusteella alennettua etuutta sai noin 40 % työttömistä. Aktiivimallin leikkausten todettiin osuneen erityisesti iäkkäisiin henkilöihin ja pitkäaikaistyöttömiin. Kun vuonna 2015 työttömän perusturva kattoi 74 % kohtuullisesta minimikulutuksesta, vuonna 2019 se kattoi aktiivimallin vähennysten

¹⁰ THL: Perusturvan riittävyyden arviointiraportti 2015–2019. <https://www.julkari.fi/handle/10024/137711>

¹¹ SOSTE: Esimerkki- ja simulointilaskelmia sosiaaliturvan muutoksista 2012–2019. https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2018/11/soste_sosiaaliturvaraportti_14022018_valmis.pdf

¹² Tilastokeskus: Tulonjakotilasto 2018. http://tilastokeskus.fi/til/tjt/2018/01/tjt_2018_01_2020-03-10_kat_003_fi.html

jälkeen enää 58 %.¹³

Vuoden 2020 alussa tehdyt etuuksien korotukset ovat oikean suuntaisia toimia, mutta eivät korjaa kaikkia tehtyjä heikennyksiä.¹⁴

COVID-19-pandemiakriisin myötä lukuisten ihmisten toimeentulo on vaikeutunut merkittävästi mm. lomautusten ja työttömyyden myötä. Työttömyysturvan hakijoiden määrän lisääntyminen on ruuhkauttanut etuuksien käsittelyä. Pienituloisilla ihmisillä ei ole säästöjä, joten tukien myöhästyminen kriisiyttää henkilökohtaisen talouden.

Edellisellä hallituskaudella tehtiin lukuisia lakimuutoksia, joilla vaikeutettiin oleskelulupien saamista ja lyhennettiin vastaanottopalveluiden kestoja. Näiden lakimuutosten sekä turvapaikkaprosessin puutteiden seurauksena paperittomien ihmisten määrä Suomessa on kasvanut, mutta heidän toimeentulostaan ei ole huolehdittu riittävällä tavalla. Koska sekä lainsäädäntö että sitä koskevat ohjeistukset ovat tulkinnanvaraisia, kuntien käytännöt minimipalveluiden (mm. ruoka ja lääkkeet) myöntämisessä paperittomille vaihtelevat huomattavasti.¹⁵

Vankien osalta perusturvaetuuksiin liittyvä lainsäädäntö ja hallintokäytännöt kohtelevat rangaistusta suorittavia vankeja hyvin eri tavalla. Oikeus sosiaaliturvaan riippuu rangaistuksesta sekä siitä suorittaako henkilö rangaistusta suljetussa vankilassa vai avovankilassa.¹⁶

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Sosiaaliturvan uudistuksessa on toteutettava kattava arviointi sen osalta, miten uudistus vaikuttaa sosiaalisten oikeuksien toteutumiseen.
- Koko sosiaaliturvan etuusjärjestelmää on selkiytettävä.
- COVID-19-pandemian aikana ja sen jälkeen on turvattava kattava ja riittävä perusturva. Pidemmällä aikavälillä perusturvan tason korottamista on

13 THL: Perusturvan riittävyden arviointiraportti 2015–2019. <https://www.julkari.fi/handle/10024/137711>

14 SOSTE: Perusturvan kehitys 2010–2020. <https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2020/01/SOSTE-selvitys-perusturvan-kehitys-2010-2020-Pertti-Honkanen-2.pdf>

15 Hyppönen, Pinja & Lindroos, Mikaela: Paperittomien sosiaalipalvelut Helsingissä. Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala 2020. <https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/SoTe/Palaute/sosiaalinen-raportointi/sosiaalinen-raportti-paperittomien-palvelut.pdf>.

16 Kela: Vankilassaolo ja Kelan etuudet. <https://www.kela.fi/documents/10192/3240038/Vankilassaolo%20ja%20Kelan%20etuudet.pdf>

jatkettava asteittain kohti kohtuullisen minimin tasoa.¹⁷

- Lapsilisät on sidottava indeksiin.
- Avosairaanhoidon lääkäripalvelut ja sairaanhoitajan palvelut on säädettävä maksuttomiksi. Palvelu-, matka- ja lääkemaksukatot on yhdistettävä yhdeksi maksukatoksi, jonka taso sidotaan takuueläkkeen suuruuteen.
- Paperittomien sosiaalipalveluista tulee säätää lailla tai antaa valtakunnalliset ohjeet voimassaolevien säädösten soveltamisesta ja palveluiden tasosta.
- Sosiaaliturvan uudistamisessa on huomioitava kaikkien vankien yhdenvertainen oikeus sosiaaliturvaan.

KYSYMYS 6: RIITTÄVÄT MIELENTERVEYSPALVELUT

Ilmoittakaa, missä määrin riittäviä mielenterveyspalveluja, mukaan lukien yhteisöperustaisia palveluja, on tarjolla kaikkialla sopimusvaltion alueella ja myös turvapaikan hakijoiden ja maahanmuuttajien saatavilla. Ilmoittakaa, missä määrin jo tehdyt toimenpiteet ovat auttaneet pienentämään sopimusvaltiossa tapahtuvien itsemurhien määrää. Antakaa tietoja maaliskuussa 2018 voimaan astuneesta alkoholilain kokonaisuudistuksesta ja selostakaa etenkin siihen sisältyviä alkoholin väärinkäytön ehkäisyyn tähtäviä, erityisesti nuoria koskevia erityistoimenpiteitä.

Mielenterveyspalvelujen saatavuudessa on suuria alueellisia eroja.¹⁸ Heikosta saatavuudesta kertovat myös Suomen muihin Pohjoismaihin verrattuna suhteellisen korkeat itsemurhaluvut.¹⁹ Ehkäisevällä työllä ja varhaisella avulla pystytään estämään mielenterveysongelmien monimutkaistumista, mutta Suomessa valtaosa mielenterveystyön resursseista kohdistuu myöhäisiin kor-

¹⁷ THL: Perusturvan riittävyden arviointiraportti 2015–2019. <https://www.julkari.fi/handle/10024/137711>

¹⁸ THL: Mielenterveyspalvelut. <https://thl.fi/documents/2616650/2646346/Mielenterveyspalvelut.pdf/1224fbf8-6af8-41c6-a1c0-5a884d6af097>

¹⁹ Duodecim: Käypä hoito -suositus. <https://www.kaypahoito.fi/nix02752>

jaaviin toimenpiteisiin erikoispalveluissa.²⁰

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuolto ei kykene vastaamaan lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden tarpeeseen, jolloin erikoissairaanhoido ruuhkautuu. Palvelujärjestelmä ja hoitoketjut ovat sirpaleisia. Palvelut ovat järjestelmä- ja organisaatiokeskeisiä eivätkä lapsi-, nuori- ja perhelähtöisiä. Erikoissairaanhoidossa palvelujärjestelmästä puuttuu intensiivinen avohoito. Lasten, nuorten ja heidän vanhempiansa mielenterveyspalveluiden puutteita joudutaan paikkaamaan lastensuojelulla ja huostaanotoilla. Sijaishuollossa olevat lapset ja nuoret eivät saa riittävää psykiatrista hoitoa.²¹ Nuorilla, jotka ovat itse tai joiden vanhemmat ovat syntyneet Suomen ulkopuolella, tai jotka kuuluvat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin, on kohonnut riski sairastua mielenterveyden häiriöön.²²

Erityisen heikkoa mielenterveyspalvelujen saatavuus on turvapaikanhakijoilla ja maahanmuuttajilla. Erityisesti pakolaistaustaisilla tai vastaavista olosuhteista tulleilla on keskimääräisesti suurempi palvelutarve, mutta he käyttävät mielenterveyspalveluja muuta väestöä vähemmän.²³ Vastaanottokeskuksissa lakisääteinen oikeus mielenterveyspalveluihin ei aina toteudu. Ilman huoltajaa turvapaikanhakijoina tulleiden lasten mielenterveyspalvelujen saamisessa on vaikeuksia etenkin lasten- ja nuorisopsykiatrian palveluiden kohdalla.²⁴

Päihde- ja mielenterveysongelmat ovat vankien keskuudessa erittäin yleisiä, mutta psykiatristen palvelujen jatkumoissa vankilasta vapautuessa on ongelmia ja alueellista eriarvoisuutta.²⁵ Erityisesti rikos- ja päihdetaustaisten naisten on vaikea päästä mielenterveyspalvelujen piiriin.

20 Toimivat mielenterveys- ja päihdepalvelut. Valtioneuvosto 2017. [https://tietokayttoon.fi/documents-
s/10616/3866814/89-2017-YhdessaMielin_valmis.pdf/e60e6d56-43cb-40e8-8f49-54e6dfdac5bb/89-2017-Yhdessa-
Mielin_valmis.pdf?version=1.0](https://tietokayttoon.fi/documents/10616/3866814/89-2017-YhdessaMielin_valmis.pdf/e60e6d56-43cb-40e8-8f49-54e6dfdac5bb/89-2017-Yhdessa-Mielin_valmis.pdf?version=1.0)

21 Vorma et al: Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030. [http://urn.fi/
URN:ISBN:978-952-00-4139-7](http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4139-7)

22 Castaneda et al: Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa. THL 2018. [http://www.julkari.fi/bitstream/
handle/10024/136193/7.8.PALOMA_KA%cc%88SIKIRJA_WEB.pdf?sequence=4&isAllowed=y](http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136193/7.8.PALOMA_KA%cc%88SIKIRJA_WEB.pdf?sequence=4&isAllowed=y). Alanko, Katarina: Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa? Nuorisotutkimusseura 2014. [http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/jul-
kaisuja/sateenkaarinuori.pdf](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/sateenkaarinuori.pdf)

23 Castaneda et al: Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. THL 2012. [https://www.julkari.fi/bitstream/hand-
le/10024/90907/THL_RAP2012_061_verkko.pdf](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90907/THL_RAP2012_061_verkko.pdf)

24 Martiskainen, Taina & Toivonen, Virve: Kotouttamisen polku – Ilman huoltajaa tulleiden lasten oikeudet, tarpeet ja palvelut. Lastensuojelun Keskusliitto 2019. [https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Kotoutumi-
sen_polku_.pdf](https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Kotoutumisen_polku_.pdf)

25 Arviomuistio elinkautisvankien vapauttamismenettelyn kehittämisestä. Oikeusministeriö 2019. [https://www.lausun-
topalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=4df4c785-2a0c-42ea-890e-1addcd64cceb](https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=4df4c785-2a0c-42ea-890e-1addcd64cceb)

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Perustason universaaleja ja matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja tulee vahvistaa.²⁶
- Maahanmuuttajien mielenterveystyön kehittämiseksi tulee edistää valtakunnallista koordinaatiota sekä perustaa alueellisia osaamiskeskittymiä.²⁷
- Mielenterveyspalveluissa tulee edistää kulttuurisensitiivisyyttä ja syrjimättömyyttä. Turvapaikanhakijoille ja maahanmuuttajille tulee lisätä ja helpottaa tulkkiavusteisia mielenterveyspalveluja.
- Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluita ja ennaltaehkäisevää työtä on vahvistettava erityisesti perustasolla. Tarvitaan tutkimusta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten mielenterveydestä.
- Paperittomien terveyspalveluista tulisi säätää lailla tai antaa valtakunnalliset ohjeet voimassaolevien säädösten soveltamisesta ja palveluiden tasosta.
- Vankien pääsy päihde- ja mielenterveyspalveluihin on turvattava sekä rangaistusaikana että sen jälkeen.

26 Wahlbeck et al: Toimivat mielenterveys- ja päihdepalvelut. Valtioneuvosto 2017. <https://tietokayttoon.fi/julkaisu?-pubid=24502>

27 Castaneda et al: Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa. THL 2018. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136193/7.8.PALOMA_KA%cc%88SIKIRJA_WEB.pdf?sequence=4&isAllowed=y

KYSYMYS 7: TIETOISUUS TSS-OIKEUKSISTA

Komitea pyytää antamaan tietoja oikeustapauksista, joissa tämän yleissopimuksen mukaiset oikeudet on otettu esiin tai niitä on sovellettu kansallisessa tuomioistuimessa. Antakaa myös tietoja, kuten tilastotietoja, oikeussuojakeinoista, joita yleissopimuksen suojaamien oikeuksien rikkomisen kohteena oleville uhreille on annettu. Antakaa tietoja siitä, miten yleissopimuksen nojalla suojeltuja oikeuksia koskevat koulutus- ja tietoisuuden lisäämiseen tähtäävät kampanjat ovat osaltaan vahvistaneet niiden oikeutusta ja lisänneet tietoisuutta valinnaisen pöytäkirjan mukaisesta yksilövalitusmenettelystä.

TSS-sopimukseen viitataan vähäisesti korkeimmissa kansallisissa tuomioistuimissa. TSS-sopimukseen on viitattu vain muutamassa korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden tapauksessa.²⁸ Tieto TSS-oikeuksista ja yksilövalitusmenettelystä on vähäistä niin suuren yleisön kuin viranomaisten keskuudessa. Tämän lisäksi TSS-oikeuksien parissa toimiville ihmisoikeusjärjestöille kohdennetun taloudellisen tuen epäjohtonmukaisuus on huolestuttavaa.

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Suuri yleisö (rights holders) ja viranomaiset tarvitsevat tietoa TSS-sopimuksesta ja siihen linkittyvästä yksilövalitusmenettelystä.
- Hallituksen tulee varata oikeuksista tiedottamiseen resursseja myös ihmisoikeusjärjestöille.

²⁸ Kts. KKO 2013:10; KKO 2013:11; KKO 2016:12 ja KKO 2017:29; KHO 2014:22. Hyttinen, Sanna: Sosiaaliset ihmisoikeudet ja suomalaiset tuomioistuimet – otetaanko sosiaaliset ihmisoikeudet vakavasti? Oikeus 4/2012. <https://www.edilex.fi/oikeus/9294>

KYSYMYS 8: KANSALLISEN IHMISOIKEUSINSTITUUTION RESURSSIT

Selostakaa, missä määrin Suomen kansalliselle ihmisoikeusinstituutiolle osoitetut varat ja henkilöstöresurssit riittävät sen etenkin taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan tehtävän tehokkaaseen ja itsenäiseen toteuttamiseen.

Ihmisoikeuskeskuksen toimintaan kohdistetut taloudelliset resurssit ovat rajalliset sen laajaan tehtävään nähden. Oikeusasiamies ei ole myöskään saanut riittävästi lisäresursseja uusien tehtävien myötä. Kummallekin on kuitenkin kohdennettu iäkkäiden ihmisten oikeuksien edistämiseen ja seurantaan lisäresurssi.

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Ihmisoikeuskeskuksen resursseja on lisättävä vastaamaan sen lakisäätettä mandaattia.

KYSYMYS 9: ILMASTONMUUTOKSEN TORJUMINEN

Koskien ilmastonmuutoksen aiheuttamaa uhkaa taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien nauttimisessa maailmanlaajuisesti, antakaa tietoja saavutetusta edistyksestä päästöjen vähentämiseen tähtäävissä kansallisissa tavoitteissa, jotka sopimusvaltio on Pariisin ilmastosopimuksen nojalla itselleen asettanut, sekä niistä panostuksista, joita se aikoo tehdä Vihreään ilmastorahastoon.

Suomi on asettanut tavoitteen olla hiilineutraali vuonna 2035.²⁹ Tilastokeskuksen mukaan Suomen päästöt kasvoivat 2 % vuonna 2018 eikä laskelmissa ole otettu huomioon suomalaisten kulutuksen päästöjä, jotka aiheutuvat Suomen rajojen ulkopuolella.³⁰

Tällä hetkellä Suomen ilmasto-rahastus kehittyville maille ei yllä oikeudenmukaiselle ja Pariisin sopimuksen täyttävälle tasolle. Vuonna 2019 Suomi nosti rahoitustaan Vihreään ilmasto-rahastoon (Green Climate Fund) 25 % ensimmäiseen rahoituskierrokseen nähden, ja Suomen osuus lisärahoituskierroksella oli 100 miljoonaa euroa.³¹ Nosto oli vähäinen ottaen huomioon, että monet muut läntiset teollisuusmaat kaksinkertaistivat oman rahoitussitoumuksensa.

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Suomen päästövähennystavoitetta tulee kiristää ja hiilinieluille tulee asettaa tavoitteet, joilla hiilineutraalisuus voidaan saavuttaa ennen vuotta 2035 ja hiilinegatiivisuus pian tämän jälkeen. Suomen päästövähennyspolun tulee perustua Pariisin sopimuksen 1,5 asteen tavoitteeseen, huomioida Suomen historialliset ja kulutusperäiset päästöt sekä päästöjen globaalit vaikutukset.
- Suomen tulee nostaa ilmasto-rahastustaan kehittyville maille muun kehitysrahoituksen lisäksi. Pariisin ilmastopimuksen rahoitussitoumusten mukaisesti Suomen kansainvälisen ilmasto-rahastuksen oikeudenmukainen vuosittainen taso olisi vähintään 200 miljoonaa euroa. Kansainväliselle ilmasto-rahastukselle tulee asettaa tarkat ja avoimet kriteerit, tavoitteet ja seurantajärjestelmät.

29 Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161931>

30 Tilastokeskus: Kasviuonekaasupäästöt kasvoivat 2 prosenttia, 2019. https://www.stat.fi/til/khki/2018/khki_2018_2019-12-12_tie_001_fi.html

31 Ulkoministeriö: Suomi tukee Vihreää ilmasto-rahastoa 100 miljoonalla eurolla, 2019. https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/suomi-tukee-vihreaa-ilmasto-rahastoa-100-miljoonalla-eurolla

KYSYMYS 10: TALOUDELLISEN EPÄTASA-ARVON VÄHENTÄMINEN

Antakaa tietoja viimeisten viiden vuoden aikana tapahtuneesta kehityksestä seuraavissa asioissa sen arvioimiseksi, käyttäkö sopimusvaltio käytössään olevia voimavaroja maksimaalisesti yleissopimuksen mukaisten oikeuksien toteuttamiseen:

(a) Köyhyysrajan alapuolella elävien ihmisten osuus sekä epätasa-arvon taso, mieluiten määriteltynä väestön rikkaimman kymmenyksen kokonaisansioiden ja väestön köyhimmän 40 prosentin kokonaisansioiden välisenä suhdelukuna;

Vuonna 2018 köyhyys- tai syrjäytymisriskissä Suomessa oli 856 000 henkilöä, eli 15,8 % väestöstä.³² Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvia henkilöitä (tulot alle 60 % mediaanista) oli 640 000, eli 11,8 % väestöstä.³³ Suhteellisia tuloeroja kuvaava indikaattori Gini-kerroin³⁴ sai vuonna 2018 arvon 28,1. Tämä oli 0,4 % edellisvuotta suurempi. Vuoteen 1995 verrattaessa Gini-kerroin on kasvanut merkittävästi eli 5,9 %.³⁵

SOSTEn alkuvuonna 2020 julkaistun selvityksen simulointilaskelmat osoittavat, että tuloerot ja köyhyys lisääntyivät vuosien 2016 ja 2019 välisenä aikana. Selvitys osoittaa, että veronkevennyksiä rahoitettiin osittain tulonsiirtoja leikkaamalla. Tulonsiirtojen leikkaukset ovat koskettaneet enemmän alempia tuloluokkia, kun taas verohelpotukset ovat suosineet ylempää tuloluokkia. Yhteisvaikutus on hyvätulaisia suosiva ja pienituloisille kielteinen.³⁶

32 Tilastokeskus: Elinolotilasto 2019. http://www.stat.fi/til/eot/2019/01/eot_2019_01_2020-03-27_tie_001.fi.html

33 Tilastokeskus: Tulonjakotilasto 2018: Väestöryhmien tulot ja tuloerot. https://www.stat.fi/til/tjt/2018/06/tjt_2018_06_2020-03-12_kat_002.fi.html

34 Tilastokeskus: Käsitteet ja määritelmät. <https://www.stat.fi/til/tjkt/kas.html>

35 Tilastokeskus: Tuloerojen kehitys Suomessa 2018. https://www.stat.fi/til/tjt/2018/01/tjt_2018_01_2020-03-10_kat_001.fi.html

36 SOSTE: Perusturvan kehitys 2010–2020. <https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2020/01/SOSTE-selvitys-perusturvan-kehitys-2010-2020-Pertti-Honkanen-2.pdf>

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Valtion on turvattava riittävä perusturvan taso. (Kts. lisää kysymys 5.)
- Toimeentulotason ja syrjinnän linkityksistä tarvitaan tutkimustietoa.

KYSYMYS 11: KEHITYSYHTEISTYÖN TASO

Ilmoittakaa, mihin toimenpiteisiin tavoiteaikatauluineen on ryhdytty sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka mukaan sopimusvaltion bruttokansantu-
lostasta käytettäisiin 0,7 prosenttia kehitysapuun.

Suomen kehitysrahoituksen osuus oli 0,59 % BKTL:stä, kun hallitus 2015 päätti noin 38 % kehitysrahoitusleikkauksista³⁷. Hallituksen ohjelman 2019³⁸ mukaan Suomi laatii aikataulutetun tiekartan myös 0,7% tavoitteen saavuttamiseksi, mutta tämä ei ole edennyt. Talousarviossa 2020³⁹ kehitysyhteistyön rahoitus on 0,41 % BKTL, sama kuin 2019. Muun kehitysyhteistyön kuten finanssisijoitusten ja lainojen osuus Suomen kehitysyhteistyön rahoituksesta on noussut systemaattisesti 2015 jälkeen.⁴⁰

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle

- Suomen tulee laatia aikataulutettu suunnitelma kehitysyhteistyömäärärahojen nostamiseksi 0,7% BKTL:sta.

37 Keva: Kehitysyhteistyön leikkaukset vaikeuttavat miljoonien elämää, 2017. <https://www.fingo.fi/sites/default/tiedostot/julkaisut/kepa-tae-2017-kantapaperi.pdf>

38 Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019, luku 3.2: Suomi kokoaa suurempi maailmalla, <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/suomi-kokoaan-suurempi-maailmalla>

39 Valtiovarainministeriö: Talousarvioesitys 2020. https://budjetti.vm.fi/indox/tae/frame_year.jsp?year=2020&lang=fi

40 Ulkoministeriö: Suomen kehitysyhteistyön määrärahat, 2020. <https://um.fi/suomen-kehitysyhteistyon-maararahat>

KYSYMYS 12: SYRJINNÄN UHRIEN OIKEUSSUOJAN PARANTAMINEN

Antakaa tietoa yhdenvertaisuuslain toimeenpanosta ja selostakaa, mikä ovat yhdenvertaisuusvaltuutetun sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan erityistehtävät ja toimivalta ja täsmentäkää, voivatko nämä elimet käsitellä mihin tahansa taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien käyttöön liittyviä syrjintätapauksia. Antakaa myös tietoa tutkittujen taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin oikeuksiin liittyvää syrjintää koskevien hallinto- ja oikeustapausten lukumääristä, annetuista ratkaisuista ja mahdollisista korvauksista valittajille.

Vuonna 2015 voimaan astunut uudistettu yhdenvertaisuuslainsäädäntö on laajentanut oikeussuojaa monelta osin ja vahvistanut eri toimijoiden velvoitteita edistää yhdenvertaisuutta. Syrjinnälle alttiita ryhmiä edustavien kansalaisjärjestöjen ja yhdenvertaisuusvaltuutetun havaintojen mukaan on kuitenkin selvää, että lainsäädäntöä ja sen toimeenpanoa tulee edelleen vahvistaa tehokkaan oikeuksiin pääsyn turvaamiseksi.

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Syrjinnän uhrin oikeussuojaa on vahvistettava uudistamalla yhdenvertaisuuslakia sekä yhdenvertaisuusvaltuutetun ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivaltaa.
- Yhdenvertaisuusvaltuutetulle on annettava toimivalta arvioida myös työelämässä tapahtuvaa syrjintää, sekä palautettava oikeus viedä tapauksia yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan ilman nimettyä uhria.
- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle on annettava valtuudet määrätä hyvitystä syrjinnän uhrille.
- Valtuutetun ja lautakunnan resurssit on turvattava käsittelyaikojen lyhentämiseksi.

KYSYMYS 13:

ROMANIEEN ASEMAN PARANTAMINEN JA SYRJINNÄN TORJUMINEN

Antakaa tietoa Suomen romanipoliittisen ohjelman toimeenpanosta, tuloksista ja arvioinnista sekä muista toimenpiteistä, joihin on ryhdytty romanien ja/tai muiden etnisten, kielellisten tai uskonnollisten vähemmistöjen, kuten venäjänkielisten ja somalien taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien käyttöön liittyvän syrjinnän torjumiseksi arvioiden tätä etenkin työllisyyden, koulutuksen ja terveydenhuollon näkökulmista. Selostakaa myös, mitä toimenpiteitä sopimusvaltio suunnittelee tekevänsä voittaakseen vielä olemassa olevat haasteet siinä, että kaikilla olisi syrjintä ja täysimääräinen mahdollisuus käyttää näitä oikeuksiaan.

Romanipoliittisen ohjelman tulee osallistaa romaneita ohjelman tekemiseen laajemmin. Tähän tulee varata aikaa ja resursseja. Ohjelma on jäänyt romanien keskuudessa tuntemattomaksi, ja romanit eivät koe hyötävänsä ohjelmasta. Romanipoliittinen ohjelma kärsii edelleen liiasta yleisluontoisuudesta.

Romanien osallistuminen koulutukseen on viime vuosikymmeninä lisääntynyt merkittävästi. Romanit kokevat kuitenkin syrjintää työmarkkinoilla, mikä vaikuttaa myös romaniväestön toimeentuloon.⁴¹

Romanien asumisen tilanne on viime vuosina parantunut.⁴² Romanit kokevat kuitenkin yhä ongelmia asunnon saamisessa. Asumiseen liittyvät ongelmat vaikeuttavat myös lasten oikeuksien toteutumista. Vankilasta vapautuvien romanien on tyypillisesti vaikeaa saada asuntoa. Rikostaustaiset romaninaiset ovat usein erityisen leimautuneita, eivätkä uskalla hakeutua palvelujen piiriin.

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Romanipoliittisten ohjelmien toimeenpanoon on varattava riittävät resurssit.

⁴¹ Työ- ja elinkeinoministeriö: Romanien työllisyys, yrittäjyys ja työelämään integroituminen, 2019. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161893/TEM_2019_58.pdf

⁴² Ympäristöministeriö: Romanien asumisen yhdenvertaisuuden seurantaselvitys, 2018. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160489>

- Romaneihin kohdistuvaan syrjintään puuttumista on tehostettava suuntaamalla valvoville viranomaisille resursseja kanteluiden käsittelyaikojen lyhentämiseksi.
- Romanien terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavista kysymyksistä tarvitaan lisää tutkimustietoa, jota tulee hyödyntää terveydenhuollon ja muiden palveluiden järjestämisessä.
- Romanien tietoisuutta oikeuksistaan on vahvistettava koulutuksella ja kampanjoilla.
- Seuraavissa romanipoliittisissa ohjelmissa on puututtava monisyisiin ongelmiin, kuten romanien toimeentuloa ja asumista koskeviin kysymyksiin.

KYSYMYS 14:

MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISEN EDISTÄMINEN JA PERHEENYHDISTÄMINEN

Antakaa tietoa kotoutumisen edistämisestä annetun lain ja siihen liittyvän ohjelman (2016–2019) täytäntöönpanosta, tuloksista ja arvioinnista sekä siitä, miten ne ovat myötä vaikuttaneet ulkomaalaisten, mukaan lukien turvapaikanhakijoiden, pakolaisten ja maahanmuuttajien todelliseen kotoutumiseen etenkin työsaannin, koulutuksen, terveydenhuoltopalveluiden ja riittävän elintason takaamisen yhteyksissä.

Maahanmuuttajien sosiaali- ja terveystarpeisiin ei vastata riittävästi, mistä johtuen maahanmuuttajat eivät ole palvelujen saannin suhteen yhdenvertaisessa asemassa valtaväestön kanssa. Kotoutumislain mukaisia kotoutumissuunnitelmia tehdään liian vähän perheille ja huoltajansa kanssa tulleille lapsille.⁴³

Sosiaalihuoltolakia ja lastensuojelulakia sovelletaan kunnissa ilman huoltajaa turvapaikanhakijana tulleiden lasten kohdalla hyvin vaihtelevasti, eivätkä

⁴³ Valtiontalouden tarkastusvirasto: Tuloksellisuustarkastuskertomus: Kotouttaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa, 2014. <https://www.vtv.fi/app/uploads/2018/06/26085144/kotouttaminen-sosiaali-ja-terveydenhuollossa-3-2014.pdf>

lapset aina saa palveluja, joihin olisivat oikeutettuja.⁴⁴ Ilman huoltajaa saapuneiden lasten onnistuneen kotoutumisen yksi edellytys on oikeus perhe-elämään, joka ei käytännössä kansainvälistä suojelua saaneiden lasten kohdalla toteudu. Puolet suojelua saaneista lapsista ei saa perhettään Suomeen.⁴⁵

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Maahanmuuttajien terveyttä ja hyvinvointia tulee seurata säännöllisesti ja palveluja kehittää havaittujen palvelutarpeiden perusteella.
- Kotoutumislain mukaisten kotoutumissuunnitelmien laatimista tulisi tehostaa ja niiden käyttöä seurata entistä paremmin. Kotoutumissuunnitelmien tulee ottaa monipuolisemmin huomioon perheiden ja lasten yksilölliset tilanteet ja palvelutarve.
- Ilman huoltajaa maahan saapuneiden lasten perheenyhdistämistä on helpotettava niin, että jokaisella lapsella on aidosti mahdollisuus perheenyhdistämisen hakemiseen.

KYSYMYS 15: SUKUPUOLTEN TASA-ARVON EDISTÄMINEN

Antakaa tietoa miesten ja naisten välistä tasa-arvoa koskevan lain sekä hallituksen tasa-arvo-ohjelman 2016–2019 toimeenpanon vaikutuksista sukupuoleen perustuvan syrjinnän ehkäisemisessä ja sukupuolten yhdenvertaisuuden edistämässä taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien käytössä, etenkin vähemmistöihin kuuluvien naisten, ikääntyneiden naisten ja vammaisten naisten kohdalla.

44 Martiskainen, Taina & Toivonen, Virve: Kotouttamisen polku – Ilman huoltajaa tulleiden lasten oikeudet, tarpeet ja palvelut. Lastensuojelun Keskusliitto 2019. https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Kotoutumisen_polku_.pdf

45 Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2020: Lapset ilman perhettä – kansainvälistä suojelua saaneiden alaikäisten perheenyhdistäminen. <https://www.syrjinta.fi/-/yhdenvertaisuusvaltuutetun-selvitys-lapsen-oikeudet-eivat-toteudu-perheenyhdistamisaatoksissa>

Tasa-arvovaltuutettu on todennut, että sukupuolivaikutusten arviointia ei edelleenkaan tehdä lainsäädännössä riittävästi.⁴⁶ Vain noin viidenneksessä viime vuosien lakiesityksistä on mukana sukupuolivaikutusten arviointi. Näistä vain kolmanneksessa on arvioitu, että sukupuolivaikutuksia on, eikä arvioinnilla ole yleensä ollut merkitystä lain lopullisesta sisällöstä päätettävässä.

Edellisellä hallituskaudella tapahtui heikkenemistä naisten ja miesten välisessä tasa-arvossa. Niin sanotulla kilpailukykysojimuksella lisättiin työtunteja ja leikattiin lomarahoja. Toimenpide kohdistui pääasiassa naisten työsuhteisiin.⁴⁷ Suurin osa viime hallituskauden verotuksen ja sosiaalietuuksien muutosten häviöistä oli naisia.⁴⁸

Tasa-arvolain mukaan viranomaisten tulee ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin, sukupuolen ilmaisuun ja sukupuolitettuihin kehollisiin piirteisiin perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa 2016-2019 ei ollut mukana sukupuolen moninaisuuden näkökulmaa lainkaan, vaan ohjelmassa käsiteltiin yksinomaan miehiä ja naisia tai ”molempia sukupuolia”. Lisäksi hallitus yksiselitteisesti kieltäytyi translain uudistamisesta.

Iäkkäillä naisilla pienituloisuus on yleisempää kuin miehillä: 75 vuotta täytäneiden naisten pienituloisuusaste vuonna 2017 oli 27 % ja miesten 13 %.⁴⁹ Vähemmistöihin kuuluviin naisiin liittyviä tietoja taloudellisesta tasa-arvosta on heikosti saatavilla.

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Sukupuolivaikutusten arviointi pitää sisällyttää kaikkeen lainsäädännön ja uudistusten valmisteluun, ja arviointi on otettava huomioon päätöksenteossa.

⁴⁶ Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018. https://www.tasa-arvo.fi/documents/10181/34936/Kertomus_eduskunta_web.pdf/41d7df4f-8d2a-437c-8b33-3e08329d014a

⁴⁷ Tilastokeskus: Palkansaajanaisten työaika piteni kilpailukykysojimuksen myötä, 2019. <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/palkansaajanaisten-tyoaika-piteni-kilpailukykysojimuksen-myota/>

⁴⁸ Elomäki, Anna & Ylöstalo, Hanna (toim.): Tasa-arvoa talousarvioon – talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuolitietoinen budjetointi. Valtioneuvosto 2018. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161000/52-2018-Tasa-arvoa%20talousarvioon.pdf>

⁴⁹ EAPN-Fin: Köyhyysvahti. Suomen köyhyysraportti 2019. <http://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2019/10/K%C3%B6yhyysvahti-Suomen-k%C3%B6yhyysraportti-2019.pdf>

- Suomen valtion on toteutettava säännöllisesti tutkimuksia eri vähemmistöihin kuuluvien ryhmien taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumisesta sukupuolen mukaan eritellysti.

KYSYMYS 16: PERHEVASTUIDEN TASA-ARVOINEN JAKAUTUMINEN

Antakaa tietoja toimenpiteistä, joihin on ryhdytty perheeseen liittyvien vastuiden tasapuoliseksi jakamiseksi ja työn ja muun elämän tervettä tasapainoa edistävien olosuhteiden luomiseksi sekä näiden toimenpiteiden vaikutuksista.

Kts. kysymys 4.

KYSYMYS 17: TYÖTTÖMYYDEN VÄHENTÄMINEN

Antakaa iän, sukupuolen, vammaisuuden, etnisen tai kansallisen alkuperän mukaan jaoteltua tietoa sopimusvaltion työllisyystilanteesta. Antakaa tietoa nuorisotakuuohjelman täytäntöönpanosta ja sen vaikutuksista nuorten työttömyyden torjunnassa sekä pitkäaikaistyöttömyyden ratkaisemisessa saavutetusta edistyksestä ja olemassa olevista haasteista.

COVID-19-pandemian seurauksena työttömyys on lisääntynyt. Pitkäaikaisyöttömiä ja pitkäaikaistyöttömyyteen rinnastettavissa tilanteissa olevia ihmisiä oli huhtikuun lopussa yli 157 000.⁵⁰

Nuorisotyöttömyys on vuonna 2018 vähentynyt merkittävästi, mutta nykyi-

50 Tilastokeskus: Pitkäaikaistyöttömät. <https://findikaattori.fi/fi/37>

nen 17 % on edelleen EU:n keskiarvoa (15,2 %) korkeampi.⁵¹

Työssä ollaan pidempään kuin aiemmin, mutta mikäli yli 50-vuotias jää työttömäksi, on uudelleen työllistyminen vaikeaa. Suomen ulkopuolella syntyneiden naisten työllisyysaste on matalampi kuin Suomen ulkopuolella syntyneiden miesten.⁵²

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Työllistymisessään erityistä tukea tarvitsevien työmarkkina-asemaa on parannettava panostuksilla työvoimapalveluihin, jotta heidän tarpeensa tunnistetaan ja niihin voidaan vastata.

KYSYMYS 18:

VAMMAISTEN HENKILÖIDEN TYÖLLISTYMISEN EDISTÄMINEN

Selostakaa, missä määrin tehdyt toimenpiteet ovat edistäneet vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia saada tuottavaa palkkatyötä. Antakaa myös tietoa toimenpiteistä, joita on tehty kohtuullisten mukautusten tarjoamiseksi.

Vammaisten henkilöiden työllisyysaste on huomattavasti muuta väestöä alhaisempi⁵³, mutta tarkkaa tietoa työllisyysasteesta ei ole. Työllistymisen esteitä ovat tiedonpuute tuki- ja mukautusmahdollisuuksista ja syrjivät asenteet.

Vammaisjärjestöt ovat esittäneet eläkkeen ja palkkatulojen yhteensovittamiseen myös täystyökyvyttömyyseläkkeellä oleville ns. lineaarista mallia, jossa ansaintarajan ylittävä tulo pienentäisi eläkettä asteittain. Tämä korvaisi nykyisen mallin, jossa ansaintarajan (834,52 euroa kuukaudessa vuonna 2020)

51 European Commission: Commission staff working document. Country Report Finland 2020. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1584543810241&uri=CELEX%3A52020SC0525>

52 Työ- ja elinkeinoministeriö: Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019 - Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta, 2020. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162005>

53 Parrukoski Sanna & Karjalainen Jouko: Tietoja vammaisten työllisyydestä ja toimeentulosta, THL 2009. Kela: filastollinen vuosikirja 2008: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/14980>.

ylittyessä eläke on jätettävä kokonaan lepäämään.

Vuosina 2013-2014 toteutetussa tutkimuksessa arvioitiin, että koko maassa oli palkkatyössä noin 400-500 kehitysvammaista henkilöä.⁵⁴ Tämän jälkeen palkkatyöhön työllistyneiden määrä on todennäköisesti jonkin verran kasvanut, mutta tarkkoja tietoja ei ole saatavissa.

Tuhannet kehitysvammaiset ihmiset työskentelevät Suomessa työtoiminnassa ilman palkkaa. Työtoimintaan osallistuvat saavat sosiaalihuollon maksamaa työosuusrahaa, joka on keskimäärin 5 euroa päivässä. Työstä ei kerry esimerkiksi eläkettä tai vuosilomaa. Läheskään kaikissa kunnissa ei ole tarjolla tuetun työn ja työhönvalmentajan palveluja, joka mahdollistaisi palkkatyöhön työllistymisen; sen sijaan monissa kunnissa tavoitellaan edelleen avotyötoimintapaikkoja palkkatyön etsimisen sijasta.⁵⁵

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen toimeenpanon työelämää koskevia tavoitteita on konkretisoitava ja tavoitteiden saavuttamista seurattava.
- Vammaiset henkilöt on huomioitava osana muuta nuoriso-, työllisyys- ja koulutuspolitiikkaa.
- Kehitysvammaisten henkilöiden työtoimintaa koskeva lainsäädäntö ja käytännöt on uudistettava kokonaisvaltaisesti.
- Oppisopimusjärjestelmää koskevaa lainsäädäntöä tulee muuttaa siten, että se mahdollistaa myös työkyvyttömyyseläkkeellä oleville pääsyn oppisopimuksen piiriin.

54 Vesala, Hannu, Klem, Simo & Ahlström, Marika: Kehitysvammaisten ihmisten työllisyystilanne 2013-2014. Kehitysvammaliitto 2015. https://www.kehitysvammaliitto.fi/wp-content/uploads/kehitysvammaliiton_selvityksia_9.pdf

55 Vesala, Hannu et al: Työnantajien kokemuksia kehitysvammaisista työntekijöistä, 2016. <https://www.kehitysvammaliitto.fi/wp-content/uploads/tyonantajien-kokemuksia-kehitysvammaisista-tyontekijoista.pdf>

KYSYMYS 19: ULKOMAISTEN TYÖNTEKIJÖIDEN OIKEUDET

Antakaa tietoa erityistoimenpiteistä, joihin on ryhdytty siirtotyöläisten, erityisesti kausityöntekijöiden työolojen saattamiseksi yleissopimuksen 7 artiklan määräysten mukaisiksi sekä näiden toimenpiteiden vaikutuksesta. Antakaa myös tietoa syrjiviä käytäntöjä koskevien valitusten, niistä tehtyjen tutkintojen ja annettujen rangaistusten lukumääristä.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun ulkomaalaisvalvonnassa vuonna 2017⁵⁶ havaittiin usein, että työnantaja ei noudattanut yleissitovan työehtosopimuksen palkkaa koskevia määräyksiä ulkomaisten työntekijöiden kohdalla. Liian alhaista palkkaa saaneet työntekijät jäävät usein ilman palkkasaataviaan. Mikäli hyväksikäyttö ei täytä ihmiskaupan tunnusmerkistöä, ei työperäisen hyväksikäytön uhri välttämättä saa riittävää apua, sillä ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on tarkoitettu vain ihmiskaupan uhreille. Eri valvontaelimiltä saaduista suosituksista huolimatta Suomi ei ole ratifioinut siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksia koskevaa YK:n yleissopimusta.

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Työsuojelun ulkomaalaisvalvojien määrää tulee lisätä. Työsuojelun toimivaltaa on kehitettävä; työperäisen hyväksikäytön tunnistamisen on oltava työsuojelun keskeinen tehtävä. Ihmiskauppa tulee lisätä työsuojelun ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluviin rikoksiin.
- Tulee selvittää, voisiko ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä auttaa myös kiskonnantapaisen työsyryjinnän uhreja.
- Hallituksen tulee harkita alipalkkauksen kriminalisointia tai kehittää muuta tehokasta tapaa puuttua alipalkkaukseen ja palkkasaatavien perimiseen.
- Luonnonmarjanpoimijoiden työoikeudet on turvattava ja luotava heille

⁵⁶ Työsuojeluhallinto: Työsuojeluvalvonta Etelä-Suomessa 2016. https://www.tyosuojelu.fi/documents/14660/2642702/Ty%C3%B6suojeluvalvonta+Etel%C3%A4-Suomessa+2016+020517_/dd33f50c-c784-c23b-2728-50592c4479c6

työsopimukseen perustuva työsuhde.

- Suomen tulee ratifioida siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksia koskeva YK:n yleissopimus.

KYSYMYS 20: VÄKIVALLAN JA HÄIRINNÄN EHKÄISY TYÖELÄMÄSSÄ

Selostakaa tapaturmien ja työperäisten sairauksien estämiseksi tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia ja kertokaa tavoista, joilla sopimusvaltio varmistuu siitä, että työterveydenhuoltopalvelut sekä vahingonkorvaukset ovat kaikkien työntekijöiden saatavilla. Antakaa tietoja työsuojelutarkastuselimelle osoitetuista voimavaroista ja täsmentäkää, onko sillä toimivalta valvoa kaikkia oikeudenmukaisten ja suotuisten työolo-oikeuksien osa-alueita kaikkien työntekijöiden kohdalla. Antakaa tietoa toimenpiteistä, joihin on ryhdytty sen varmistamiseksi, että työsuojelutarkastuselin keskittyy työntekijöiden oikeuksien valvontaan eikä sitä käytetä muihin tarkoituksiin.

Vuoden 2018 kansallisen rikosuhritutkimuksen mukaan 6 % 15–74-vuotiaista on kokenut työpaikallaan tai työtehtävissään uhkailua tai fyysistä väkivaltaa, naiset miehiä yleisemmin. Erityisen yleistä työpaikkaväkivaltaa on 25–54-vuotiaiden naisten keskuudessa, joista joka kymmenes oli vuonna 2018 kokenut työtehtävissään uhkailua tai fyysistä väkivaltaa.⁵⁷

Muun muassa ylempinä toimihenkilöinä toimivat naiset, tutkijat, toimittajat ja poliitikot joutuvat kohtaamaan häirintää ja vihapuhetta työssään muita useammin.⁵⁸

⁵⁷ Danielsson, Petri & Näsi, Matti: Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2018 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti 2019. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/305388>

⁵⁸ Sutela, Hanna et al: Digiajan työelämä: työolotutkimuksen tuloksia 1977–2018. Tilastokeskus 2019. <https://www.stat.fi/uutinen/digiajan-tyoelama-innostusta-sosiaalista-tukea-ja-jaksamisongelmia>

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- ILO:n sukupuolittunutta työpaikkaväkivaltaa koskeva suositus tulee toimeenpanna täysimääräisesti. Samalla tulee ottaa tarkasteluun lainsäädännön uudistamistarpeet ja riittävän tuen saatavuus.
- Työpaikkaväkivaltaan puuttumiseksi tarvitaan työnantajilta toimintaohjeita ja systemaattista riskienkartoitusta. Työpaikkaväkivaltaa kokeneet tarvitsevat tukitoimia, joita pitää toteuttaa työpaikoilla systemaattisesti.

KYSYMYS 21:

LASTENSUOJELUPALVELUIDEN LAATU JA RESURSSIT

Antakaa tietoja saatavilla olevista lastensuojelupalveluista ja siitä, missä määrin nämä palvelut varmistavat etenkin vähemmistöihin kuuluvien, mukaan lukien maahanmuuttajataustaisten lapsiperheiden täysimääräisen suojelun. Antakaa tietoa sijaishuoltoa koskevan lainsäädännön täytäntöönpanosta ja toimenpiteistä, joihin on ryhdytty edistämään perhe- ja yhteisöhoitoa niiden lasten kohdalla, joilla ei ole perheympäristöä sekä selostakaa olemassa olevia mekanismeja, joilla valvotaan laitoksissa tai sijaishuollossa olevien lasten oikeuksia.

Lasten ja perheiden ennaltaehkäisevien sosiaali- ja terveyspalveluiden riittävydessä on edelleen puutteita, minkä vuoksi sijaishuoltoon ohjautuu yhä haastavahoitoisempia lapsia. Sijaishuollossa olevien lasten määrä on noussut vuodesta 2016.⁵⁹

Useissa yksiköissä joudutaan paikkaamaan pysyvän henkilöstön vajetta tuntityöntekijöiden avulla. Avoimiin toimiin ei saada lastensuojelulain vaatimuksia täyttävää henkilöstöä. Nykyisessä erityisen hankalassa henkilöstötilanteessa on mahdotonta toteuttaa täysimääräisesti lapsen oikeutta erityiseen huolenpitoon, suojeluun ja kasvatuksen jatkuvuuteen.

Suomessa ei ole systemaattista tilastotietoa lastensuojelun asiakkaista äidinkielen tai kansallisuuden perusteella.

⁵⁹ THL: Lastensuojelu 2018. Tilastoraportti 2019. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138211/Tr23_19_LASU.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Paperittomien vanhempien lapset ovat Suomessa oikeutettuja lastensuojelupalveluihin, mutta käytännössä lastensuojelun mahdollisuudet auttaa paperittomien perheiden lapsia ovat pienet. Koska paperittomilla ei ole oikeutta tehdä töitä ja heidän pääsynsä sosiaali- ja terveyspalvelujen pariin toteutuvat heikosti, pelkästään lastensuojelun käytössä olevat keinot eivät riitä auttamaan lapsia.

Vankien kohdalla lastensuojelu ei aina tue lapsen oikeutta suhteen ylläpitoon vanhemman kanssa. Tapaamisoikeuden toteutumisessa on ongelmia, kun lapsi on sijaishuollossa ja vanhempi on vankilassa.

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Sijaishuollon valvontaan ja ohjaukseen pitää vakiinnuttaa kansallisesti yhtenäinen ohjaus- ja valvontarakenne.
- Lastensuojelupalveluiden käytöstä ja kokemuksista tarvitaan lisää tutkimus- ja seurantatietoa eroteltuna äidinkielen ja kansallisuuden perusteella.
- Perheet tarvitsevat tietoa palveluista omalla äidinkielellä.
- Lastensuojelulain, sosiaalihuoltolain ja kotouttamislain integraatioon tulisi kiinnittää enemmän huomiota mm. ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten kohdalla.
- Sijaishuollossa lapsen kuuleminen ja lapsen edun arviointi on toteutettava myös silloin, kun vanhempi on suorittamassa vankeusrangaistusta.

KYSYMYS 22:

SOSIAALITURVA JA RIITTÄVÄ TOIMEENTULO

Antakaa tietoa toimenpiteistä, joihin on ryhdytty kohdennetun tuen takamiseksi kaikille köyhydessä tai köyhyysriskin alla eläville, etenkin yksinhuoltajaperheille, lapsiperheille ja nuorille.

Kts. kysymys 5

KYSYMYS 23: ASUNNOTTOMUUDEN VÄHENTÄMINEN

Selostakaa missä määrin tehdyt toimenpiteet ovat myötävaikuttaneet asunnottomuuden vähenemiseen ja antakaa tietoa sopimusvaltiossa olevien tilapäismajoituspalvelujen, kuten hätämajoituspaikkojen, asuntoloiden ja sosiaalisten kuntoutuskeskusten kapasiteetista. Antakaa tietoa siitä, miten tehdyt toimenpiteet ovat myötävaikuttaneet siihen, että kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja on huono-osaisten ja syrjäytyneiden henkilöiden ja ryhmien saatavilla.

Kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista on pula varsinkin isommissa kaupungeissa, etenkin pääkaupunkiseudulla. Pääkaupunkiseudulla tuettuun asumiseen voi joutua jonottamaan jopa 1-3 vuotta.

Vuokra-asunnon saaminen on vaikeaa etenkin niillä, joilla on maksuhäiriömerkintöjä tai jotka ovat menettäneet luottotietonsa. Hätämajoituspaikkoja ei ole riittävästi, ja kaikki majapaikkaa tarvitsevat eivät aina saa sitä. Naisille suurista yhteisyksiköistä varatut tilat koetaan turvattomiksi.

EU:n Perusoikeusviraston kyselyyn vastanneista suomalaisista seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvista 20 % on kokenut tilapäistä asunnottomuutta. Osalla syy liittyy seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin.⁶⁰

Vankilasta vapautuvilla on vaikeuksia saada asuntoa: arviolta kolmannes vangeista, noin 1400 henkeä vuosittain, on edelleen vapautuessaan ilman asuntoa.⁶¹

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Asunnottomien hätämajoituspaikkoja tarvitaan enemmän. Päihdeettömiä hätämajoituspaikkoja ja vain naisille suunnattuja turvallisia hätämajoituspaikkoja on perustettava lisää.

⁶⁰ EU-LGBTI II Survey: <https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2020/lgbti-survey-data-explorer>

⁶¹ Dahlström, Maria: Asumisen tuki. Asumisen tuen arviointi- ja sijoitustyöryhmä. Helsingin kaupunki, sosiaali- ja terveysvoimiala. <https://www.hel.fi/static/sofe/sosrap/raportit/asumisen-tuki.pdf>

- Vapautuvien vankien ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavien henkilöiden asunnottomuuden vähentämiseen on kiinnitettävä huomiota.

KYSYMYS 24: IÄKKÄIDEN IHMISTEN PALVELUIDEN LAATU JA YHDENVERTAISUUS

Antakaa tietoa erityistoimista, joita on tehty sen varmistamiseksi, että vanhuksilla on mahdollisuus riittävään hoivaan ja hoitoon, sekä tietoa lääkäreille, terveyden- ja sosiaalihuollon ammattilaisille suunnatuista vanhusten oikeuksia koskevista koulutusohjelmista.

Palveluasumisen määrä on riittämätön tarpeeseen nähden. Myös palveluasumisen hinta estää osaa iäkkäistä ihmisistä siirtymästä palveluasumiseen. Hoidon laadussa on havaittu merkittäviä puutteita yksityisten yritysten ylläpitämässä palvelutaloissa, ja viranomaiset ovat joutuneet jopa sulkemaan yksiköitä.⁶²

Itsemääräämisoikeutta koskeva sääntelyn tarve on edelleen olemassa, ja edellisellä hallituskaudella tehtyä valmistelua tulee kiireellisesti jatkaa hoivapalveluissa olevien iäkkäiden ja muistisairaiden ihmisten oikeuksien turvaamiseksi.

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Kunnille on asetettava lainsäädännössä nykyistä enemmän ehdottomia velvollisuuksia koskien iäkkäiden henkilöiden palveluiden määrää ja laatua.
- Sosiaali- ja terveysministeriössä viime hallituskaudella tehtyä itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelutyötä tulee jatkaa ja se tulee saattaa loppuun.

⁶² Valvira: Puutteita vanhustenhuollon palveluasumisen lääkäripalvelujen järjestämisessä, 2019. <https://www.valvira.fi/-/puutteita-vanhustenhuollon-palveluasumisen-laakaripalvelujen-jarjestamisessa>

- Palveluasumisen maksusäännöksistä tulee säätää laissa.
- Iäkkäiden ihmisten oikeuksia valvoville viranomaisille on varattava riittävät resurssit. Perusteilla oleva vanhusasiavaltuutetun toimi on resursoitava riittävästi ja mandaatin on oltava selvä. Kaikille erillisvaltuutetuille on varattava riittävät resurssit lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseen.
- Tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa henkilöstömitoituksen tulee hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti⁶³ olla vähintään 0,7 työntekijää asiakasta kohti. Mitoituksen lisäksi on kiinnitettävä huomioita hoivan ja hoidon laatuun.
- Koulutus perus- ja ihmisoikeuksista, mukaan lukien Iäkkäiden ihmisten oikeuksia koskeva koulutus, tulee systematisoida osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten koulutusta.
- Iäkkäiden ihmisten moninaisuus tulee huomioida palveluissa.
- Omaishoidon edellytyksiä tulee vahvistaa ja omaishoidon pääsykriteerit yhdenmukaistaa valtakunnallisesti.

KYSYMYS 25: YHDENVERTAISET SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT

Antakaa päivitettyä tietoa sopimusvaltion tekemästä terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluiden uudistuksesta ja siitä, miten uudistuksen on tarkoitus parantaa terveydenhuoltosuoritteiden ja -palveluiden saatavuutta, kohtuuhintaisuutta sekä laatua huono-osaisten ja syrjäytyneiden yksilöiden ja ryhmien, etenkin romanien ja saamelaiseen alkuperäiskansaan kuuluvien kohdalla. Selostakaa, mitä toimenpiteitä sopimusvaltio on tekemässä sen varmistamiseksi, että turvanpaikanhakijoilla ja maahanmuuttajilla, myös paperittomilla, on mahdollisuus saada kaikki tarpeelliset terveydenhuoltopalvelut.

63 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta, 2020. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_4+2020.aspx

Työelämän ulkopuolella olevien ihmisten, kuten työttömien ja iäkkäiden ihmisten, palveluissa on puutteita. Perustason terveydenhuollon palveluiden saatavuus ja hoitoon pääsy eivät toteudu yhdenvertaisesti koko maassa.⁶⁴ Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat pirstaleisia.

Romanien pääsy sosiaali- ja terveyspalvelujen piiriin ei toteudu riittävästi. Romanit kohtaavat palveluissa myös syrjintää.⁶⁵

Saamen kielilain mukaan saamenkielisiä palveluita tulisi tarjota ilman, että asiakas joutuu vaatimaan niitä.

Saamelaiset joutuvat kuitenkin sosiaali- ja terveyspalveluissa usein erikseen vaatimaan saamenkielisiä palveluita niitä saadakseen.⁶⁶

Paperittomien välttämätöntä hoitoa ei ole Suomen lainsäädännössä turvattu, heillä on ainoastaan oikeus kiireelliseen sairaanhoitoon.⁶⁷ Paperittomilla on edelleen vaikeuksia saada tarvitsemaansa terveydenhoitoa. Osalla raskaana olevista on vaikeuksia päästä raskauden seurantaan. Pääsy hoitoon vaihtelee kunnittain.

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Palvelujärjestelmän muuttuessa on huolehdittava riittävästä palveluohjauksesta, jonka laatua on arvioitava säännöllisesti.
- Sosiaali- ja terveydenhuollossa tulee turvata henkilöstön yhdenvertaisuusosaaminen.
- Romaneista sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaina tarvitaan tutkimustietoa.
- Sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajat tulee velvoittaa ylläpitämään ja kehittämään saamenkielisiä ja saamelaiskulttuurin mukaisia palveluja saamelaisten kotiseutualueella. Kotiseutualueen ulkopuolella Lapin maakunnassa omakieliset ja -kulttuuriset palvelut tulee turvata saamen kielen mukaisesti.

64 THL: Hoitoonpääsy perusterveydenhuollossa lokakuussa 2019.. <http://www.julkari.fi/handle/10024/138970>

65 THL: Suomen romaniväestön osallisuus ja hyvinvointi: Romanien hyvinvointitutkimus Roosan perustulokset 2017-2018. <http://www.julkari.fi/handle/10024/137276>

66 Oikeusministeriö: Saamebarometri 2016. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/78941>

67 Terveyshuoltolaki, 50 §: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326#L6P50>

- Saamelaisten tulee voida osallistua vaikuttavalla tavalla palvelujen suunnitteluun ja niitä koskevaan päätöksentekoon.
- Lainsäädäntöä on muutettava nykyisen hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti niin, että Suomi turvaa välttämättömät terveyspalvelut kaikille paperittomille ja laajat terveyspalvelut paperittomille raskaana oleville ja lapsille.⁶⁸ Julkisella terveydenhuollolla on oltava riittävä ohjeistus paperittomien hoidon toimeenpanosta käytännössä.

KYSYMYS 26:

VAMMAISTEN NAISTEN JA TYTTÖJEN SEKSUAALIOIKEUKSIEN TURVAAMINEN

Raportoikaa toimista, joihin on ryhdytty niiden haasteiden voittamiseksi, joita huono-osaisten ja syrjäytyneiden ryhmien naisilla ja tytöillä on yhä seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvien laitosten ja palveluiden saavuttamisessa sekä tarvikkeiden ja tietojen saannissa. Antakaa tietoa toimista, joihin on ryhdytty vammaisten naisten ja tyttöjen tukemiseksi heidän seksuaali- ja lisääntymisterveyttään koskevassa päätöksentekoprosessissa.

Eri tavoin vammaiset tytöt ja naiset kokevat muita enemmän seksuaalista hyväksikäyttöä ja väkivaltaa. Suomessa vammaisista naisista lähes 27 % on kokenut seksuaalista väkivaltaa, vammattomista naisista noin 12 %.⁶⁹ Kehitysvammaisen naisen riski kohdata seksuaalista väkivaltaa on 4–10 kertaa vammattomasta naista suurempi.⁷⁰

Vammaisten ihmisten seksuaali-, tunne- ja turvataitokasvatus ovat usein puutteellisia. Vammaistyössä seksuaalikasvatuksen osaaminen on vähäistä eikä seksuaalioikeuksia tunnisteta. Selkokielistä seksuaalikasvatusmateriaalia löytyy runsaasti, mutta sitä ei osata tai haluta käyttää. Laitoksissa asuvat vammaiset ihmiset eivät voi vaikuttaa siihen kuka heitä pukee, riisuu tai pesee.

⁶⁸ Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019 s. 151. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161931>

⁶⁹ Vammaisfoorumi: Vammaisten naisten asema Suomessa, 2019. <https://vammaisfoorumi.fi/wp-content/uploads/2019/09/RAPORTTI-Naisty%C3%B6ryhm%C3%A4.pdf>

⁷⁰ THL: Uskalla olla, uskalla puhua: vammaainen nainen ja väkivalta, 2013. <http://www.julkari.fi/handle/10024/110395>

Vammaisten henkilöiden perhesuunnitteluun ja vanhemmuuteen suhtautaan usein kielteisesti, eivätkä hedelmällisyshoidot sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden palvelut toteudu yhdenvertaisesti. Monet vammaiset äidit ovat kohdanneet asenteellisia, taloudellisia, fyysisiä ja tiedollisia esteitä äitiysterveyspalveluissa.⁷¹

Seksuaalista väkivaltaa kohdanneita auttavat matalan kynnyksen seritukikeskukset⁷² eivät tavoita päihteitä käyttäviä rikostaustaisia naisia, jotka harvoin uskaltavat raportoida tapahtumista viranomaisille. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat päihteitä käyttävät rikostaustaiset romaninaiset. On viitteitä siitä, että naiset eivät pääse päihtyneinä turvakoteihin.⁷³

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Vammaisten naisten ja tyttöjen tietoisuutta seksuaalisesta itsemääräämisoikeudesta on lisättävä koulutuksella.
- Terveystieteiden ammattilaisten koulutusta vammaisten henkilöiden seksuaalioikeuksista tulee lisätä, jotta terveydenhuollossa voidaan huomioida nykyistä paremmin vammaisten naisten ja tyttöjen erityistarpeet. Terveystieteiden- ja sosiaalihuollon palveluiden tulee olla esteettömät ja saavutettavat.
- Päihteitä käyttävien naisten pääsy muiden kanssa yhdenvertaisesti terveydenhuollon palveluihin on varmistettava. Turvakotipaikkoja tulee olla tarjolla myös päihteitä käyttäville naisille.

71 Ihanola, Hanna: Liikuntavammaisten äitien kohtaamiskokemuksia äitiyteen liittyvässä terveydenhuollon palveluissa. Pro gradu –tutkielma, Tampereen yliopisto, 2019. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/105732/1558009272.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

72 THL: SERI - seksuaaliväkivallan uhrin tukikeskukset. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/seksuaalivakivalta/seri-seksuaalivakivallan-uhrin-tukikeskukset

73 GREVIO Baseline Evaluation Report Finland, 2019. <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>

KYSYMYS 27: TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS OPETUKSESSA

Antakaa tietoa toimista, joihin on ryhdytty sen varmistamiseksi, että huono-osaisiin, etenkin vähemmistöryhmiin kuuluvilla lapsilla sekä maahanmuuttaja-, turvapaikanhakija- ja pakolaislapsilla on asianmukainen mahdollisuus saada esiopetusta. Antakaa tietoa erityistoimista, joihin on ryhdytty koulupudokasmäärien ja oppimistulosten puutteiden vähentämiseksi; todellisuudessa ilmenevän syrjinnän ja erottelun välttämiseksi ja maahanmuuttajataustaisten ja romanilasten koulukiusaamisen torjumiseksi. Kuvailkaa toimia, joihin on ryhdytty takaamaan syrjimätön koulutus vammaisille lapsille.

Lapset osallistuvat kunnalliseen varhaiskasvatukseen vähemmän pienituloisissa perheissä kuin parempituloisissa. Myös vieraskielisten perheiden lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen Helsingissä jää valtaväestöä vähäisemmäksi.⁷⁴ Turvapaikanhakijalasten oikeus varhaiskasvatukseen on tulkinnanvarainen ja käytännöt kuntien välillä eroavat toisistaan.

Suomen ulkopuolella syntyneet⁷⁵ sekä erilaisiin vähemmistöihin kuuluvat, kuten vammaiset ja romaninuoret sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat nuoret kokevat kiusaamista ja syrjintää keskimääräistä enemmän.⁷⁶

Vuosina 2018-2019 peruskoulun keskeyttäneiden oppilaiden määrä on ollut aiempia vuosia suurempi.⁷⁷ Oppilailla, jotka ovat itse tai joiden vanhemmat ovat syntyneet Suomen ulkopuolella, on heikompi koulumenestys kuin valtaväestöön kuuluvilla oppilailla, ja erot osaamisessa ovat suurimpia Euroopassa.⁷⁸

74 Haataja et al: Lastenhoitoratkaisut helsinkiläisissä lapsiperheissä. Helsingin kaupunki & Kela 2017.

75 THL: Ulkomaista syntyperää olevien nuorten hyvinvointi Kouluterveyskyselyssä vuonna 2017. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135234/URN_ISBN_978-952-302-910-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

76 THL: Kouluterveyskysely 2017. <https://thl.fi/fi/-/kouluterveyskysely-2017-oppilaat-voivat-paremmiin-peruskoulun-alaluokilla-kuin-ylaluokilla>. Ikonen et al: Sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi: Kouluterveyskyselyn tuloksia. THL 2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-903-3>. Alanko, Katarina: Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa? Nuorisotutkimusseura 2014. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/sateenkaarinuori.pdf>

77 Tilastokeskus: koulutuksen keskeyttäminen, 2020. https://www.stat.fi/til/kkesk/2018/kkesk_2018_2020-03-12_fie_001_fi.html. Tilastokeskus: Peruskoulun koulupudokkaat lukuvuosina 1999/2000–2018/2019. https://www.stat.fi/til/kkesk/2018/kkesk_2018_2020-03-12_tau_003_fi.html

78 Vettenranta et al: PISA- ensituloksia. Huipulla pudotuksesta huolimatta. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79052/okm41.pdf>

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Suomen tulee toteuttaa toisen asteen reformi niin, että se takaa jatkossa yhdenvertaisen opiskelun toisella asteella riippumatta nuoren tai hänen perheensä varallisuudesta.
- Turvapaikanhakijalasten oikeus varhaiskasvatukseen on turvattava lailla.
- Koulupudokkuuden ehkäisyä perusopetuksessa tulee vahvistaa kehittämällä joustavia opetus- ja opiskelumenetelmiä sekä turvaamalla riittävät koulujen oppilashuoltopalvelut ja sosiaali- ja terveyspalvelut, kuten mielenterveyspalvelut.
- Kiusaamisen ja syrjinnän ehkäisyä on vahvistettava. Erityistä huomiota on kiinnitettävä päiväkotien, koulujen ja muiden lasten arkeen kuuluvien toimintaympäristöjen toimintakulttuurin lapsenoikeusperustaisuuden kehittämiseen.
- Varhaiskasvattajien ja opettajien tulee saada osana peruskoulutustaan tietoa seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudesta sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolain velvoitteista.

KYSYMYS 28:

SAAMENKIELISEN OPETUKSEN LAATU JA SAATAVUUS

Antakaa tietoja niiden toimien täytäntöönpanosta, joihin on ryhdytty takaamaan saamenkielinen opetus etenkin saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuville lapsille. Raportoikaa myös toimista, joita on tehty opettajien lukumäärän lisäämiseksi ja saamenkielisten opetusmateriaalien saatavuuden parantamiseksi. Raportoikaa näiden kielten elvytykseen tähtäävän ohjelman toimeenpanosta ja sille osoitetuista voimavaroista.

Saamenkielistä opetusta on viime vuosina ryhdytty tarjoamaan pienimuotoisesti myös kotiseutualueen ulkopuolella. On tärkeää, että saamenkielisen opetuksen järjestäminen nähdään pitkäaikaisena ja kehittyvänä investointina, jonka tarpeesta ja toimivuudesta ei voida tehdä johtopäätöksiä vielä lyhyellä aikavälillä.

Saamenkielinen opetus saamelaisten kotiseutualueella toteutuu vaihtelevan laajuuisena ja laatuuisena. Saamenkielen taitoisia opettajia ja esimerkiksi oppilashuollon henkilökuntaa on vähän.

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Saamenkielisen opetuksen kehittämiseen on osoitettava resursseja.
- Saamenkielisten opetusmateriaalien kehittämiseen on suunnattava nykyistä enemmän resursseja, jotta opetusmateriaalia voitaisiin tuottaa nopeammin ja jotta se olisi ajantasaista.
- Saamenkielisten opettajien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten saatavuutta on kehitettävä yhteistyössä opettajankoulutuslaitosten ja kuntien kanssa.

KYSYMYS 29:

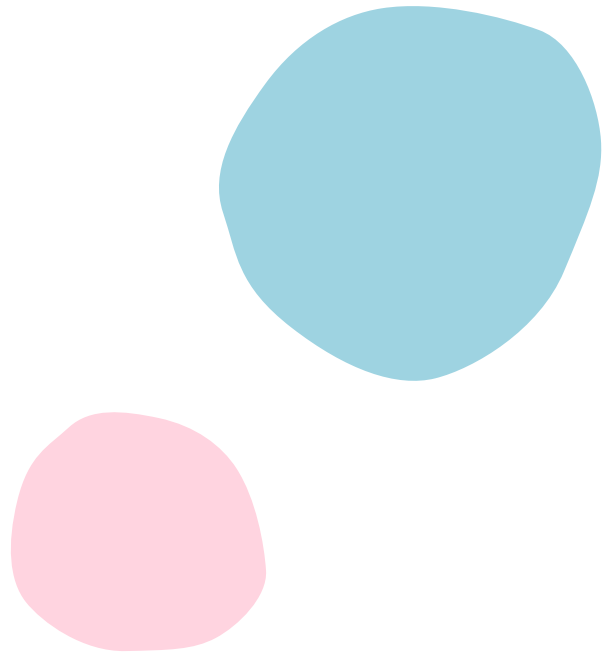
SAAMELAISTEN ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUS JA PERINTEISET ELINKEINOT

Raportoikaa toimista, joita on tehty sen varmistamiseksi, että sopimusvaltiossa asuvat etniset, kielelliset ja uskonnolliset vähemmistöt, kuten saamelainen alkuperäiskansa, voivat säilyttää, kehittää ja ilmaista identiteettiään, historiaansa, kieltään, kulttuuriaan, perinteitään ja tapojaan sekä levittää niistä tietoa. Selostakaa erityisesti sopimusvaltion harkintaa, joka koskee saamelaisten poronhoidon erityissuojelun käyttöönottoa.

YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen toimeenpanoa valvova komitea julkaisi helmikuussa 2019 kaksi Suomea koskevaa ratkaisua saamelaiskäräjien vaaliluetteloön hyväksymistä koskevissa valitusasioissa. Niissä oli kyse korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) ratkaisuisista. Ihmisoikeuskomitea katsoi, että KHO:n ratkaisut loukkasivat saamelaisen alkuperäiskansan itsemääräämisoikeutta, poliittisia osallistumisoikeuksia, ja oikeutta nauttia omasta kulttuuristaan.

Järjestöjen suositukset Suomen valtiolle:

- Saamelaiskäräjälain uudistus on toteutettava tavalla, joka kunnioittaa saamelaisten itsemääräämisoikeutta ja ottaa huomioon sopimusvalvontaelinten näkemykset saamelaisten oikeuksien toteutumisesta.
- Saamelaisen poronhoidon edellytykset on turvattava lainsäädännössä. Poronhoitoa on tuettava esimerkiksi paimennustuen käyttööntamisella.

fingo

ihmisoikeusliitto
FÖRBUNDET FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Seta

K > Kehitysvammaliitto

Kriminaalihuollon tukisäätiö

MLL MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Muistiliitto
Minnesförbundet

PAKOLAISNEUVONTA

SámiSoster ry

NYTRIS
NAISJÄRJESTÖT YHTEISTYÖSSÄ

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO

Pelastakaa Lapset

Kynnitysry

SOSTE

mieli
Suomen Mielenterveys ry

SAMAT

SUOMEN ROMANIJHDISTYS RY

SSOS

unicef
jokaiselle lapselle

UNIONI

VAMLAS
VAMMAISTEN LASTEN JA NUORTEN TUKISÄÄTIÖ SR
130

Vva ry

Väestöliitto

VAMMAISFOORUMI
Vammaisjärjestöjen yhteinen ääni